

kontinuitet između retencije i ostvarenja tražbina zbog koje se retencija vrši, a jedino ako bi sud retentora izbacio iz držanja reteniranog broda provođenjem ovrhe, retentor ne gubi svoje pravo koje je čuvao retencijom. Konvencija o pomorskim hipotekama i privilegijama od 1926. nije poznavala privilegija za retentora /"possessory lien"/, ali istoimena Konvencija od 1967. u čl. 6, st. 2. predviđa da brodograditelj i brodogradnja ima za tražbinu zbog koje retenira brod, no samo dotle dok je brod u njegovu posjedu, privilegij koji ima red prvenstva poslije svih privilegija, ali prije hipoteke. U francuskom pravu je, kako u čl. 191. trg. zak. tako i novom zakonu od 3. I 1967. u čl. 31. i 32, recipirana Konvencija od 1926 /dakle ne ona od 1967/, pa je prema tome jasno da retencija ne daje privilegij na brod, pogotovo ne na dio broda, a isto tako je jasno da pojedini sastavni dio broda ne može imati različitu pravnu sudbinu od brodske cjeline, onda kad se radi o stvarnim pravima trećih na brod. Uostalom u konkretnom slučaju bi i po Konvenciji od 1967. bila jednaka pravna situacija, jer i opet ne bi brodogradnja bio u posjedu broda, a kad bi to i bio, ne bi mogao uskrsnuti pravni naslov iz prijašnjega pravnog posla, jer se izričito ističe da se mora raditi o retenciji u vezi s popravcima izvršenima u onom periodu u kojem se brod nalazio u njegovoj retenciji. Naša pravna pravila iz Uredbe sa zakonskom snagom o stvarnim pravima i pomorskim privilegijama od 30. V 1939. recipirala su Konvenciju od 1926, pa bi prema tome i u našem pravu bilo primjenjivo rješenje prikazane francuske presude.

E.P.

SAVEZNI VRHOVNI SUD SR NJEMAČKE

Presuda od 6. II 1969.

Sudar brodova - Gubitak sidra - Oštećenje broda udarom u izgubljeno sidro - Sidro izgubljeno na riječnom plovodbenom putu na maloj dubini predstavlja stalnu opasnost za plovidbu - Brod koji je krivnjom u sudaru prouzrokovao gubitak sidra, odgovoran je za naknadu štete brodu koji nakon odredjenog vremena bude tim izgubljenim sidrom oštećen - Prijava gubitka sidra organu vlasti nadležnom za sigurnost plovnog puta ne utječe na ovu odgovornost - Brod koji je prouzrokovao gubitak sidra mora sam otkloniti stvorenu opasnost

Prilikom sudara nekoliko brodova na Rajni 26. VII 1962, koji je skrivio jedan od članova tuženikove posade, izgubio je jedan od oštećenih brodova svoje sidro. Zapovjednik je odmah o tome obavijestio riječnu policiju, potraga za izgubljenim sidrom trajala je nekoliko dana, bila je neuspješna i obustavljena je 2. VIII. Dva dana kasnije naletio je motorni

brod "O" na izgubljeno sidro i ošteti se. Tužitelj, vlasnik motornog broda "O", podigao je tužbu za naknadu štete.

Prvostepeni i drugostepeni sud udovoljili su tužbenom zahtjevu. Savezni vrhovni sud odbio je tuženikov zahtjev za reviziju iz slijedećih razloga:

Ne stoji tuženikova tvrdnja da između gubitka sidra, do kojeg je došlo od prethodnog događaja /sudara/, i kasnijeg oštećenja broda "O" ne postoji adekvatna uzročna veza /kauzalitet/. Tuženi doduše priznaje ako bi netko svojom krivnjom odbacio sidro na plovnom putu male dubine, da bi morao računati s eventualnim oštećenjem drugih brodova. No u isto vrijeme tuženik tvrdi da on uopće nije znao da je jedan od prije oštećenih brodova u sudaru izgubio svoje sidro. Sud smatra da uzročna veza između štetne radnje i štete postoji i u slučaju kad štetnik ne predvidi sve moguće posljedice. Znanje o gubitku sidra bilo bi važno samo za otklanjanje opasnosti. No uzročna veza i otklanjanje opasnosti dvije su posve različite stvari. Ukoliko bi otklanjanje opasnosti uspjelo, do štete uopće ne bi došlo. Zato se tuženomu ne prebacuje propuštanje sigurnosnih mjera, nego stvaranje opasne situacije koja je nastala gubitkom sidra.

Kauzalitet dakle ne samo da u tom slučaju postoji, nego je on i adekvatan. Sidro izgubljeno u nedovoljno dubokoj vodi predstavlja stalnu opasnost za plovidbu. Ta opasnost postoji i kad je ono u nekoj udubini na dnu rijeke, pa se i ne može dohvatiti. Sidro možda i privremeno ne predstavlja opasnost, ali riječne struje mogu mu uvijek promijeniti položaj i prenijeti ga na drugo mjesto. Takav razvoj događaja nije nevjerojatan u redovnom toku stvari.

Takodjer tuženik nije u pravu kad tvrdi da ne odgovara za štetu, jer da je nestanak sidra bio prijavljen riječnoj policiji, dakle organu vlasti koji je nadležan za sigurnost plovnog puta, i da je dužnost toga organa bila da poduzme ili ne poduzme određene mjere. Ponašanje organa vlasti je bez utjecaja na adekvatni kauzalitet i krivnju tuženoga koja se sastojala u propuštanju dužnosti da ukloni stvorenu opasnost.

/HANSA 1969, str. 1773/

V.F.

Neki problemi kod određivanja uzročnosti
u njemačkom građanskom pravu

U gornjoj presudi je osnovno pitanje bilo da li je osoba koja je skrivila sudar brodova, kojom prilikom je jedan od njih izgubio sidro, odgovorna i za štetu koja je nastala trećem brodu, dva tjedna poslije toga što je naletio na izgubljeno sidro. Sud je presudio da je tuženi odgovoran i za kasniju štetu, jer je utvrdio da između prvog događaja i zadnje

štete postoji uzročna veza prema adekvacionoj teoriji.

Uzročnom vezom nazivamo skupnost svih uvjeta koji dovode do uspjeha. U našoj pravnoj literaturi nailazimo na podjelu između tzv. prirodne uzročnosti i tzv. pravnog pojma uzročnosti. Smatramo da takove posebne "pravne uzročnosti" nema. Pravna znanost ne može za sebe svojatati vlastiti pojam uzročnosti, jer takav ne postoji. Znanstveno može postojati samo jedan pojam uzročnosti. Međutim postoji nešto drugo. Pojam uzročnosti koji se upotrebljava u filozofiji ili u prirodnim znanostima sveobuhvatniji je nego što je to pravno politički potrebno. Jer s jedne strane nemoguće je uočiti potrebnu beskonačnost lanca uzročnosti sve do njihovog prapočetka, a s druge strane ne bi ni pojedinac mogao zbog obujma svih uvjeta ni postići uspjeh u pravnom smislu koji bi želio. Iz tih razloga se u pravu razvila određena metoda izbora onih uvjeta u lancu uzročnosti koji su za pojedinu pravnu granu prikladni. Tako su i nastale u Njemačkoj tzv. "teorije", a prema našem mišljenju samo metode izbora uvjeta uzročnosti, koje ćemo ukratko izložiti.

1. Teorija ekvivalencije. Prema toj teoriji uzročnost predstavlja svaki uvjet, bez kojega ne bi moglo doći do uspjeha /Erfolg/. Ovdje se zapravo radi o prirodoznanstvenom pojmu uzročnosti. Svi uvjeti koji dovode do uspjeha, jednako su važni, dakle ekvivalentni. Teorijom ekvivalencije jako su prošireni okviri uzročnih uvjeta. Ta teorija našla je svoju primjenu na području krivičnog prava. Počinitelj krivičnog djela objektivno je odgovoran za sve posljedice, koje je prouzročio u smislu teorije ekvivalencije. Međutim na području krivičnog prava određuje se odgovornost strogo osobno i uzimaju se u obzir svi subjektivni elementi u određivanju odgovornosti počinioca krivičnog djela. Tako je u krivičnom pravu primijenjen širok pojam uzročnosti, koji je korigiran ograđama strogo osobnog određenog pojma krivnje. /O tome поближе Fikentscher, Das Schuldrecht, Berlin 1965, str. 250./
2. Adekvaciona teorija. U njemačkom građanskom pravu, za razliku od krivičnog, nailazimo na širi pojam krivnje, zapravo na objektivizaciju toga pojma. U krivičnom pravu uzimaju se u obzir sva osobna svojstva počiniteljeva, a u građanskom pravu traže se od štetnika određena svojstva u prometu. Tako par. 276, st. 1. /druga rečenica/ Njemačkog građanskog zakonika kaže da "nemarno postupa tko ne upotrijebi dužnu pažnju potrebnu u prometu". Dakle u građanskom pravu ne uzimaju se u obzir određena svojstva osobe koja djeluje, ili nešto propušta učiniti, nego su mjerilo za određivanje pojma krivnje apstraktna svojstva ljudi kojih djelatnosti ta osoba po svom zanimanju pripada: trgovca, liječnika, pomorca i sl. Iz tih razloga pokazala se u građanskom pravu potreba da se na neki način suzi pojam prirodne uzročnosti i to se postiglo tzv. "adekvacionom teorijom" prema kojoj je uzročan od mnogih događaja samo onaj koji je tipičan za postanak

određenog štetnog uspjeha. Početno se ta teorija izražavala pozitivnom formulom, no kasnije je prihvaćena negativna definicija. "Onaj uvjet je irelevantan /dakle inadekvatan/ koji je za opću prirodu nastanka štete potpuno nevažan /indiferentan/ i koji je samo zbog izuzetnog stjecaja okolnosti postao jedan od uvjeta za nastanak štete". /Pobliže vidi Esser, Schuldrecht I, Karlsruhe 1968, str. 302./

Za neadekvatne posljedice štetnik ne odgovara, jer iako su one uzročne, njih odgovorna osoba nije mogla predvidjeti. Štetnik će odgovarati samo za adekvatne posljedice, tj. one koje bi u času štetne radnje mogao predvidjeti /tzv. "objektivna naknadna prognoza"/. /Vidi pobliže Larenz, Lehrbuch des Schuldrechts, I, Berlin 1967, str. 156./

3. Teorija statističke procjene vjerojatnosti. Njemačka sudska praksa služi se već desetljećima adekvacionom metodom u građanskom pravu. No u posljednje vrijeme javlja se sve češće, iako još zasad kao iznimka, jedna nova teorija tzv. statističke vjerojatnosti. To novo mjerilo primjenjuje se u onim slučajevima kad postoje poteškoće u dokazivanju uzročnosti. To će biti u slučaju ako dolazi u obzir odgovornost mnogo štetnika, kojih se odgovornost može ustanoviti samo kompliciranim naučnim metodama. Ta će teorija naći primjenu kod tzv. štetnih sumiranih emisija kao što su štete od dima i čadje u gustim industrijskim područjima. U najnovije vrijeme se to pitanje javlja kod tzv. "anonimnih šteta" koje nastaju kao posljedica mirnodopske upotrebe nuklearne energije. Za te nove pojave su i metoda ekvivalencije i adekvaciona metoda nepodesne. Jedino će u takovim slučajevima biti moguća statistička procjena, a ukoliko ona zbog nedovoljnog iskustva još ne postoji, onda procjena vjerojatnosti.

Iz ukratko izloženih teorija o kauzalitetu proizlaze jasno razlozi zbog kojih je sud u gornjoj presudi utvrdio da postoji uzročna veza prema adekvacionoj teoriji. Gubitak sidra nije bio inadekvatan za kasnije oštećenje broda koji je na njega naletio. Sud je utvrdio da nije postojao nikakav izuzetan stjecaj okolnosti koji se prema redovnom toku događaja nije mogao predvidjeti. Naprotiv od izgubljenog sidra na riječnom plovnom putu male dubine prijetila je stalna opasnost i moglo se predvidjeti da će ono prije ili kasnije prouzročiti neku štetu brodovima koji onuda plove. To se u konkretnom slučaju i dogodilo svega devet dana nakon gubitka sidra, pa je sud potpuno opravdano primjenom adekvatnog kauzaliteta osudio vlasnika broda koji je skrivio sudar, u kojem je izgubljeno sidro, na naknadu štete.

V. F.